

Fekete Károly*

Debrecen

Az Igét célba érni segítő tudomány**

Koppándi Botond Péter:

A szó ereje. A homiletika elmélete és gyakorlata.

Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete, Budapest

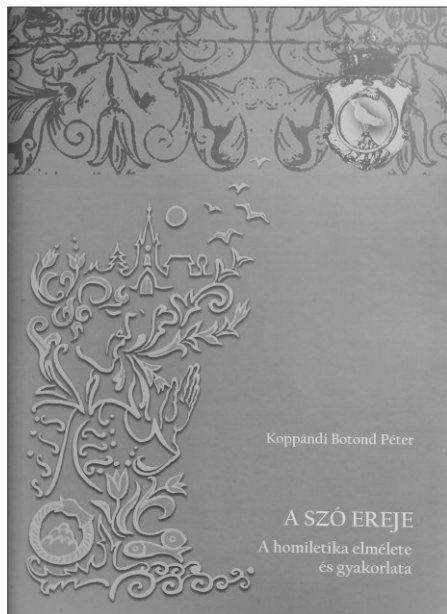
– Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet, Kolozsvár 2025,

ISBN 978-630-95087-0-6, 220 old.

Amikor egy könyvet először veszek a kezembe, meg szoktam nézni a befejező sorokat. Látom a címet, és érdekel, hogy mire fut ki az egész, hogyan fejezi be a szerző a gondolatait, mivel bocsátja útjára az olvasót.

Koppándi Botond Péter *A szó ereje* című könyvével is így tettem. A könyv utolsó sorai felidézik Ézsaiás próféta könyve 55. részének 10–11. verseit.

„Mert ahogyan az eső és a hó
lehull az égből,
és nem tér oda vissza,
hanem megöntözi a földet,
termővé és gyümölcsözővé teszi;
magot ad a magvetőnek
és kenyeret az éhezőknek,
ilyen lesz az én ígém is,
amely számból kijön:
nem tér vissza hozzám üresen,
hanem véghez viszi, amit akarok,
eléri célját, amiért kiküldtem.”

Íme, a szó ereje! Nekem pedig még eszembe jutott az ézsaiási idézet szavait megelőző két igevers is: „Bizony, a ti gondolataitok nem az én gondolataim, és

* Dr. Fekete Károly (Kisvárd, 1960) 2015-től Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke, egyetemi tanár (Debreceni Református Hittudományi Egyetem), a Debrecen-Nagytemplomi Református Egyházközség lelkipásztora. E-mail címe: feketek@drhe.hu.

** Elhangzott Budapesten, 2025. november 12-én, a Szervét Mihály Egyházi Kulturális Központban. Az itt közölt könyvrecenzió elsőként a *Keresztény Magvető* 2025/4. számának 373–382. oldalain jelent meg. A másodközléshez való hozzájárulást ezúton is köszönjük a folyóirat szerkesztőségének.

a ti utaitok nem az én utaim – így szól az ÚR. Mert amennyivel magasabb az ég a földnél, annyival magasabbak utai a ti utaitoknál, és gondolataim a ti gondolatoknál.” (Ézs 55,8–9)

Istennél mindig magasabb szempontok érvényesülnek, „amint meg van írva: »Amit szem nem látott, fül nem hallott, és ember szíve meg sem sejtett, azt készítette el Isten az őt szeretőknak«” (1Kor 2,9).

Magasabb rendű az Isten gondolata, mert az ő gondolata teremő, megváltó, megszentelő gondolat, aminek íve, szárnyalása, kibontakozása, célja és értelme van. Erre mondja a Példabeszédek könyve: „Sokféle szándék van az ember szívében, de csak az ÚR tervei valósulnak meg” (Péld 19,21).

Magasabb rendű és minőségi az Isten útja, ahol kötelező az elsőbbségadás neki a „legyen meg a te akaratom” előzékenysége szerint; de emiatt megváltozik az életút minősége is:

„A völgyből domb legyen,
Hegycsúcs a mélybe szálljon,
Hogy útja készen álljon,
Ha Krisztus megjelen.”¹

Krisztus-közelben, Krisztussal minden és mindenki a helyére kerül, rendeződnek a sorok.

Az *út* és a *gondolat*, a két fogalom és a két szimbólum egyetlen módon találkozhat: ott és ahol az Isten rendíthetetlen Igéje összekapcsolja a kettőt, ahol a Krisztus üdvösséget munkáló útjával találkozik a mi utunk, és ahol az Isten szájából származó Ige, a Kijelentés átszövi a mi gondolatunkat.

Az *út* és a *gondolat* találkozásának csodája az, hogy a látható és a láthatatlan világ határmezsgyéjét átlépte az Ige, a Logosz, Isten testet öltött megváltásgondolata: Jézus Krisztus. Az Igének ebben a határátlépő, örök mozgásában benne van, hogy lefelé kívánczik, hogy aztán visszajuthasson: örömhírt hoz alászállva, és „nem tér vissza üresen”, fölemelkedve, áthatolva az egeken. Ez adja a Szentírás és az evangélium dinamizmusát. Ez mozgósító erő ma is, mert a termőre fordítás csodája nálunk is bekövetkezhet.

Életet jelent az Igével gondolatközösségre és Krisztussal útközösségre lépni. Kedvezményezettjei lehetünk az üdvözítő gondolatnak és az üdvösség útjának. A célba érő Ige gyökeresen erőteljes változást hoz: „Mert ahogyan az eső és a hó lehull az égből, és nem tér oda vissza, hanem megöntözi a földet, termővé és gyümölcsözővé teszi; magot ad a magvetőnek és kenyeret az éhezőknek, ilyen lesz az én ígém is.” (Ézs 55,10–11a) Ez kell nekünk is! Ez az életet megváltoztató,

¹ A magyarországi Református énekeskönyv (Kálvin János Kiadó, Budapest, 2025) 390-es számú adventi énekének 2. versszaka.

termőre fordító, megelégedést adó evangélium, ami egy életre átformál Krisztus tanítványává. Ebben a nagy feladatban lehet majd sokak számára hasznos Koppándi Botond Péter műve, aki maga is kinyilvánítja:

„Ez a könyv is ennek a tanulási folyamatnak egy szelete. Tanulunk unitárius elődeinktől, tanulunk a testvérfelekezetek szakembereitől, és tanulunk a szakma legkiválóbbjaitól is. Tisztázzuk a homiletika alapkérdéseit: mi a prédikálás, mi a prédikáció, mi a prédikáló lelkész szerepe, kinek prédikálunk, mit prédikálunk, hogyan prédikálunk? Tisztázzuk a homiletika és retorika viszonyát, hogy mit miért mondunk úgy, ahogy. Az elméleti háttér megrajzolása mellett gyakorlati példákkal is szemléltetjük a prédikálás mikéntiségét. Arra törekszünk, hogy a könyv elolvasása után érthető legyen, hogy ezt a nemes hivatást hogyan lehet magas minőségi fokon betölteni.”²

A magas minőségért ő maga is megdolgozott, hiszen a szerző, dr. Koppándi Botond Péter egyetemi docens 1997-ben szerezte meg lelkészi oklevelét az Egyetemi Fokú Egységes Protestáns Teológiai Intézetben Kolozsváron. Tizenkét éven át szolgált gyakorló lelkészként is a Torockószentgyörgyi Unitárius Egyházközségben (1997–2009), ami különösen értékes tapasztalattal gazdagította gyakorlati teológiai tudását, amit a lelkészképzésben hasznosan tud kamatoztatni.

2007-től kezdve bizonyította a hallgatók és a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet (KPTI) oktatói kara előtt tanári alkalmasságát. A teológiaművelés iránti készségét azzal is megmutatta, hogy tudományos felkészültségét több neves nemzetközi intézményben is bővítette, többek között a Meadville-Lombard Theological School (Chicago) és a Starr King School for the Ministry (Berkeley, CA) képzésein.

Doktori fokozatát 2016-ban szerezte meg a Debreceni Református Hittudományi Egyetemen. Disszertációjának címe: *Az Új Homiletika-mozgalom és az amerikai protestáns prédikálás megújítása*.³ A doktori fokozatszerzési eljárás alatt egyértelművé vált számomra, hogy általános teológiai jártassága és gyakorlati teológiai érzéke alkalmassá teszi őt a katedrán való színvonalas oktató és nevelő munkára.

Ösztöndíjasként folytatott tanulmányokat a Harris Manchester College-ban (Oxford, Egyesült Királyság) és a Unitarian College Manchesterben is; szorgalmas publikációs tevékenységet folytat, és már könyvformában is megjelent doktori disszertációja, tudományos besorolású tanulmányai pedig, amelyek főként a homiletika tárgykörében születtek, meghaladják a negyvenet.

² Koppándi Botond Péter: *A szó ereje*, 8–9.

³ Koppándi Botond Péter: *Az Új Homiletika-mozgalom és az amerikai protestáns prédikálás megújítása*. Kálvin Kiadó, Budapest 2019.

A szakmai testületek is számontartják, hiszen 2017-ben lett a Magyar Tudományos Akadémia Köztestületének külső tagja, és ugyanebben az évben vált a Doktorok Kollégiuma Gyakorlati Teológiai Szekciójának is tagjává. A Magyar Unitárius Egyház Lelkészképesítő Bizottságának 2008 óta tagja, és a *Keresztény Magvető* című szaklap szerkesztőbizottságában is tevékenykedik. A Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karának 2022-től dékánja, és 2024-től a KPTI szenátusának elnöke.

Szereti diákjait, és szeret tanítani, ezért homiletika-tankönyvet írt, mégpedig úgy, hogy szem előtt tartotta a jó tankönyv kritériumait. Hogyha a tankönyvelméletben tájékozódunk, és ennek a mérlegére tesszük Koppándi Botond Péter homiletika-tankönyvét, akkor az a tankönyvelmélet terén is megállja a helyét, mert a szerző módszertani szempontból pedagógiai tudatossággal írta meg könyvét. Gazdag didaktikai apparátust használt, és erőteljes a tudományos kritikai szemléletmódja. Gyakorlatias logika, rendszerelméleti beágyazódás jellemzi. Kiemelkedő a mű módszertani kultúrája, nyelvi-stiláris tisztasága, világos fogalmazása. Szakirodalmi értékét tovább növeli a jól megválogatott és változatos definíciók bemutatásának tanári attitűdje.

A tankönyv gazdaságosan adja elő a homiletika tudományának „szükséges” és „elégéses” ismeretanyagát, vagyis nem túl bőbeszédűen és terjengősen, de nem is túlságosan szűkszavúan. Mert ha valami nagyon szűkszavú, akkor abból előbb-utóbb szimplifikálás lesz, azaz elvész a lényeg, és csupán egy leegyszerűsítés marad. *A szó ereje* című könyvnek az az erőssége, hogy a homiletika tárgyköréből hozza a szükségességet, és azt korszerűen adja elő.

Miközben a könyv felsorakoztatja a jelen számára figyelembe veendő szerzőket és szakirodalmi hivatkozásokat, ahol csak lehet, utal az unitárius prédikálás történetére, jeles személyiségeire és tanításaikra; jelzi, hogy a szerző ismeri saját felekezete homiletikai előzményeit, és ezekre is építve halad tovább egyháza igehirdetési kultúrájának gyarapítása terén.

A homiletika alapfeladata az, hogy tárgyalja az igehirdetés elvi, tartalmi és formai kérdéseit. A klasszikus felosztás szerint ezek a kérdéskörök általában külön-külön jelentek meg. Az idők és homiletikai irányzatok váltakozása során az is kialakult, hogy a három kérdéskör egyúttal rangsorra is vált. Az elvi-tartalmi kérdések felértékelődtek, tudományos teológiai méltóságot kaptak, míg a formai elemek devalválódtak, és azokat háttérbe szorítva, a retorikához soroltattak.⁴

⁴ Ennek a problematikáját Walter Jens dolgozta fel: Jens, Walter: Die Kanzelrede – hohe Kunst der Manipulation. In: Domay, Erhard (Hrsg.): *Manipulation in der Kirche?* Gütersloher Taschenbücher, Siebenstern 222. Gütersloher Verlagshaus Gerd Mohn, Gütersloh 1977, 51–75. Jens, Walter: *Von deutscher Rede*. R. Piper & Co. Verlag, München 1983, 24–53.

Napjaink homiletikai kutatásai arra irányulnak, hogy miként lehetne a háttérbe szorított és devalválódott elemeket rehabilitálni, de még inkább a három kérdéskört úgy tárgyalni egyszerre, hogy azok a maguk meghatározó értékeivel vegyenek részt az igehirdetés válságjeleinek felszámolásában. Ennek a bonyolult és szerteágazó folyamatnak a háttérében jelentős erővonalak fedezhetők fel, amelyek közül a leggyakrabban emlegetettek például:

- a gyakorlati teológiai tudomány tipikus átmeneti állapotban van, az iránykeresés és az újradefiniálási kísérletek hatása visszahat a homiletikai irányokra is;
- az erős interdiszciplináris és multidiszciplináris hatás jelentkezik az igehirdetéseken is;
- érzékelhető a teológia empirikus fordulata utáni középutas eszmélődés;
- az elvilágiasodás és a posztmodern állapot közegében a homiletika is reflektálásra kényszerülő tudomány;
- a kommunikációs robbanás – ha tetszik, ha nem – kihat a szószéki beszédre, megméri azt, és le kell vonni a szükséges tanulságokat mind a pozitív, mind a negatív irányban.

Koppándi Botond Péter homiletikája nem vállalkozhatott a prédikáció megújulásáért és megújításáért folytatott tudományos erőfeszítések katalógusának összeállítására és értékelésére, de a feltűnő, a legfontosabb és meggondolásra érdemes jelenségek felvázolását megtaláljuk a könyvben.

Feltűnő volt a számomra, hogy a könyv rövid, alapfogalmakat bemutató, bevezető fejezete után és az utolsó előtti fejezetben egyaránt a retorika kerül előtérbe, s ezáltal keretbe foglalja az összes többi fejezetet. Az olvasó a homiletikán belül talál egy miniretorikát is.

A két retorikáról szóló fejezet címe magában hordozza az indoklást is: *II. A homiletika „atyja” a retorika – IX. Mit tanulhat a homiletika a retorikától?* A szerző ezzel érzékelteti, hogy a retorika–esztétika–kommunikáció–nyelv négyese és a homiletika kölcsönhatásának vizsgálata az utóbbi időben egyre aktívabb és komplexebb homiletikaalakító tényezővé vált, és immár hozzátartozik a „homiletikai forradalom” útjához.

A vallásosság nyelvvé válása Friedrich Schleiermacher tételére megy vissza. Szerinte a prédikációban a vallásos érzület talál magára, mégpedig úgy, hogy a prédikáció nyelvi képződményében felismeri a hallgató a saját vallásosságát. Az istentiszteletben a vallásosság cirkulál, és a prédikációban találja meg a nyelvi kifejeződési formáját. Ehhez visszanyúlva mondja azt Friedrich Wintzer, hogy a prédikáció a vallásos létállapot nyelvi inkarnációja.⁵

⁵ Nicol, Martin: *Grundwissen Praktische Theologie. Ein Arbeitsbuch*. Kohlhammer W., GmbH., Stuttgart–Berlin–Köln 2000, 77.

Érdekes megjegyezni itt, hogy a négy terület – kommunikáció–nyelv–retorika–esztétika – kölcsönhatásából adódó szemlélet és tudományos igyekezet nemcsak egyre aktívabb és komplexebb homiletikaalakító tényezővé lett, hanem a teológusképzéssel kapcsolatban is változásokat sürget. Bernard Reymond lausanne-i gyakorlati teológus például így ír erről:

„A lelkészek jövőbeni képzésének és állandó továbbképzésének – sokkal inkább, mint korábban – a megfigyelőképeség művészi oldalának fejlesztésére kell irányulnia. Egyesek a vers vagy próza iránt fogékonyak, mások a zene, festészet, film, tánc iránt; de nem a különböző irányultság okoz gondot. A probléma abban áll, hogy az egzakt tudomány túlságosan egyoldalúan határolja be az akadémiai tanulmányokat. A jól értelmezett teológiai képzésnek a tudományos szigorúság és a művészi érzékenység megalapozottsága közötti egyensúlyon kellene fáradoznia [...]”⁶

Wolfgang Steck azt ajánlja, hogy a valóságos események legyenek a gyakorlati teológiai reflexió tárgyai. Ki kell fejlesztenünk egyfajta sajátos reflektáló képességet, reflektáló kultúrát.⁷

Hazai füllel hallgatva megszólal bennem a tradicionalista hang: „ez már talán túlzás!” Ugyanakkor magam is sokszor bosszankodom, amikor az igehirdetés kitapinthatatlan struktúrájú, formátlan masszaként szétfolyó szózuhatag, amely hol archaizálásba, hol modernkedő lezserségbe csap át. Ezek a jelenségek tanúszkodnak az igehirdetés egyértelmű nyelvi elbizonytalanodásáról. Az igénytelen pongyolaság és szóvirágos-képzavaros kegyességi klisék már fel sem tűnnek, és kihalóban van a helyes esztétikai érzék. Látható, hogy oly sikeres volt a kultúrprotestantizmus elleni hadjárat, hogy sajnálatosan növekedett a lelkipásztori felületesség és pongyolaság. Ilyenkor megkísért a gondolat: kellene egy csipetnyi a kommunikációs és nyelvi, retorikai és esztétikai szemléletmódból, hogy frissüljön föl meglankadt igehirdetésünk, és kapjon szárnyat a Lélektől ihletett és vezetett fantáziadús igehirdetés, amely nyelvileg közérthető és felemelően szép.

A harmadik fejezet *Mi a prédikálás?* címmel azt az összetett kommunikációs folyamatot mutatja be, amely legalább négy kontextusban megy végbe: történelmi, pasztorális, liturgikus és teológiai kontextusban. Koppándi Botond Péter összefoglalása szerint:

⁶ Nicol, Martin: Esemény és kritika. A gyakorlati teológia mint az Istenről szóló művészet fő iskolája. (Ford. Percze Sándor.) In: *Lelkipásztor*, 78. (2003/2), (42–47) 47., ahol Bernard Reymond következő tanulmányát idézi: Reymond, Bernard: Le prédicateur, „virtuose” de la religion. Schleiermacher aurait-il vu juste? In: *Études théologiques et religieuses* 72 (1997), (163–173) 166.

⁷ Idézi: Boross Géza: A gyakorlati teológia fő problémái az ezredfordulón. In: *Teológiai Szemle*, 41. (1998/4), (208–212) 210.

„A hagyománnyal összefüggő történelmi kontextus meghatározza azt, *ahogyan prédikálnak* a lelkészek, és *ahogyan hallgatják* őket az istentiszteletre egybegyűltek, és tisztáztuk, hogy ezt az elődök, a korábbi lelkészek, tanítók és példaképek befolyásolják. Azt mondtuk, hogy a prédikálásnak van egy pasztorális kontextusa is, merthogy az a mód, ahogyan a lelkész kapcsolatban van a híveivel, mélyen befolyásolja azt, ami elhangzik az istentiszteleten, és ahogy azt hallják a hívek. Ehhez hozzájön az is, hogy a legtöbb prédikáció bizonyos liturgikus kontextusra készül, és bizonyos kontextusban mondják el, olyan közösségben, amely imádkozás céljából gyűlt össze. És végül, a prédikálásnak van egy teológiai kontextusa, amely a lelkész személyes hitéből, teológiai tanulmányaiból és meggyőződéséből fakad, és a gyülekezettel való állandó kapcsolatban formálódik, amely közösség vallásossága és életszemlélete folyamatosan alakítja a megfelelő teológiai kérdések felvetését. Ezek együttesen alkotják a prédikálás sokszor láthatatlan, ám a szószék erőterében igen gyakran tapintható hátterét. Megértésük odafigyelést, nyitottságot és állandó reflexiót igényel, és a lelkészi munka nehéz, ám gyönyörűséges feladatához tartozik.”⁸

A negyedik fejezet a prédikátor szerepének és felkészülésének jelentőségéről szól. A homiletika fő kérdései között mindig is ott volt a személyes kifejezésmód, az „én” a szószéken problémakör. Az alapkérdést sokszor feltesszük: a prédikátor szubjektivitása nem egy nem kívánatos beavatkozás az Ige objektivitásába?⁹ Az újabb kutatások azt bizonyították, hogy a prédikátor személyiség típusa minden prédikáció meghatározó eleme,¹⁰ még akkor is, ha az „én” szó meg sem jelenik a prédikációban, bár tudjuk, hogy az „én” -es kijelentések jótékonyan szolgálják a prédikatori hitelesség garanciáját.¹¹

Az az első kérdés, amire mindenkinek választ kellene adnia az igehirdetői tisztességben való megfelelés igyekezetében, ekképpen hangzik: *ki vagyok mint prédikátor, illetve milyen vezérkép vezet mint prédikátort?* A válasz a teológiai irányzatoknak megfelelő, s ebből egész csokorra való bemutatást találunk a könyvben.

„A leggyakoribb metaforák a következők: a prédikáló lelkész mint *magvető* (görögül: *szpeirón*), *követ* (*preszbüsz*), *sáfár* (*oikonomosz*), *kipróbált ember* (*orthotomeó*), *bírnök* (*kériüksz*), *pásztor* (*pojmén*), illetve az utóbbi néhány évtizedben *történetmondó*, *mesélő*, *költő*, *tanú* (*martír*) vagy *bizonyoságtévő*.”¹²

⁸ Koppándi Botond Péter: *A szó ereje*, 62.

⁹ Nicol, Martin: *Grundwissen Praktische Theologie*, 90.

¹⁰ Piper, Hans-Christoph: *Predigtanalysen. Kommunikation und Kommunikationsstörungen in der Predigt*. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen – Verlag Herder, Wien 1976.

¹¹ Vö. Josuttis, Manfred: *Der Prediger in der Predigt. Sündiger Mensch oder mündiger Zeuge?* In: Uő: *Praxis des Evangeliums zwischen Politik und Religion. Grundprobleme d. prakt. Theologie*. Chr. Kaiser, München 1974, 70–94

¹² Koppándi Botond Péter: *A szó ereje*, 63.

Ebben a fejezetben egy szép vallomás is található:

„A huszadik század hetvenes éveitől megjelenő »tanú« metaforája azonban mintha közelebb állna hozzánk, mint a többi. Személyes mesteremnek tekintem azt a Thomas Longot, akitől a prédikálásról a legtöbbet tanultam. Ő írja: »Az evangéliumról tanúbizonyságot tenni azt jelenti, hogy felelősségteljesen, komolyan vesszük a biblikus prédikálást. A prédikálás akkor biblikus, ha a prédikátor engedi, hogy a Bibliából jövő textus legyen a vezérelve a prédikálás tartalmának és formájának. Azt is jelenti, hogy megmondjuk az igazságot arról, hogy mit jelent az, amikor a bibliai textus keresztezi életünk néhány vonatkozását. Nem csak azt jelenti, hogy beszélünk a Bibliáról, arra használva, hogy alátámasszunk néhány dogmatikai tételt, vagy »bibliai elveket« alkalmazunk a mindennapi életre. A biblikus prédikálás akkor történik meg, ha a prédikátor imádságos lélekkel közelít a Bibliához, gyülekezete nevében, és majd visszatérve, arról beszél nekik, amit ott megértett, megtapasztalt. A biblikus prédikálás nem attól függ, hogy hányszor idézzük a Bibliát, hanem attól, hogy mennyire hűségesen értelmezzük a Bibliát a kortárs tapasztalatainkban.« Ezzel a prédikálásról mondott tanúságtétellel mi magunk is egyet tudunk érteni. Bibliai nyelven szólva: prédikálásunkban arról teszünk tanúbizonyságot, »amit tehát láttunk és hallottunk« (1Jn 1,3).»¹³

A könyv derekas része a hatodik *Mit prédikálunk?* és a hetedik *A prédikálásunk forrása a Biblia* című fejezet. Minden lekipásztor teológiai felkészülésének szerves része az egzegézis begyakorlása és a homiletika elsajátítása, de ez a két tudomány igen sokszor ötvözetlenül, egymásra találás nélkül marad. Az igehirdetés válságjeleit látva joggal gondolhatunk erre:

„A szavak leértékelődésének jelenségén és a piperi megfogalmazású – »az igehirdető krízise az igehirdetés krízise« – személyes érintettségen túlmenően, szakmai problémák is megfigyelhetők.»¹⁴

Ennek oka a következő:

„Az egzegézis módszerei változtak, bővültek, talán leggyorsabban az elmúlt száz év során, anélkül, hogy ez meghatározóan befolyásolta volna igehirdetési gyakorlatunkat.»¹⁵

¹³ Koppándi Botond Péter: *A szó ereje*, 72.

¹⁴ Zsengellér József: Tudományos egzegézis az igehirdető egyházban. In: *Az Út*, 29. (2003/2), (57–66) 57.

¹⁵ Uo. 60.

Ugyanígy kellene számolnunk az új lendületet kapott hermeneutikával is, amelyről már a filozófus Gadamer megmondta, hogy a hermeneutikában „a hitnek és a helyes igehirdetésnek az érdekéről van szó”.¹⁶

Az exegézis és homiletika viszonya szempontjából Gerd Theissen a jelbeszéd bázisának tekinti a Szentírást, amely lehetőséget ad az Istennel való párbeszédre, s így az ember segítséget kaphat az életben való eligazodásra. A bibliai kánon a jelrendszer újraalkotásának alapja, a prédikáció pedig a jelrendszer aktualizálása. Theissen sajátos igehirdetés-definíciót alkotott:

„A prédikáció olyan istentiszteleti beszéd, amelyben a gyülekezet egyik tagja, aki a többiek helyettesíti, a bibliai jelbeszédet aktualizálja azzal a reménységgel, hogy párbeszédbe lépve Istennel, életet közvetít.”¹⁷

A szerző alaposan és gazdagon hivatkozva mutatja be a prédikációtípusokat. Több új prédikációtípus elfordul az eddig uralkodó deduktív prédikációs modell-től az induktív modellig. A két modell minden homiletikai munkaeszközt tekintve eltérő. Az alapkülönbség a célmeghatározásban jelentkezik. A deduktív igehirdetési modell valamely hitigazság megmagyarázására törekszik, míg az induktív igehirdetési modell a vallásos tapasztalat megosztásán fáradozik. A deduktívnál a prédikáció egy előfeltételezett igazságot követ nyomon a hallgatóság életében fellelhető példáig. Az induktív tapasztalatot szólaltat meg, és így személyes belátást tesz lehetővé. Itt tehát nem egy mondatot, egy tételt értek meg és fogadok el, hanem az életnek egy kicsiny megtörtént darabját.¹⁸

David Buttrick szerint az alap nem a pontokba szedett tagolás, hanem a mozgásfolyamat metaforája. A prédikáció paradigmája nem az egyetemi előadás, hanem az olyan művészetek, amelyek egyszeri és egyedi életűek, és erejüket ebből merítik, mint a tánc, a színház, a szimfonikus zene. Brueggemann egyenesen odáig megy, hogy a prédikáció poétikus formáját szorgalmazza a prózaivá alacsonyodott világban. Reymond pedig Schleiermacherre utalva követel olyan prédikációt, amely sokkal közelebb áll a művészetek világához, mint a tudományhoz.¹⁹

Az irányzatok bemutatása után a szerző mégiscsak visszatér a forráshoz, és hangsúlyozottan vallja:

¹⁶ Gadamer, Hans-Georg: *Igazság és módszer*. Ford. Bonyhai Gábor. Gondolat Könyvkiadó, Budapest 1984, 357.

¹⁷ Theissen, Gerd: *Zeichensprache des Glaubens. Chancen der Predigt heute*. Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh 1994, 23.

¹⁸ Nicol, Martin: *Grundwissen Praktische Theologie*, 84.

¹⁹ Nicol, Martin: *PredigtKunst. Ästhetische Überlegungen zur homiletischen Praxis*. In: *Praktische Theologie* 35 (2000/1), 19–24.

„A Biblia tehát prédikálásunk alapja, prédikációink forrása. Benne a keresztyén hit alapvető kérdéseit és válaszait találjuk meg.

Miért olyan fontos számunkra ma is a Biblia? – tehetnénk fel a kérdést. David Buttrickkal együtt mondjuk, azért, mert »olyan narratívát [ajánl], amelynek jól kidolgozott mitikus kezdete van, és van relevanciája a mai életre nézve is. [...] Ha azt akarjuk, hogy emberi identitásunkat alakítsa ez a narratíva, akkor annak születésünk előttre kell visszanyúlnia. [...] Így a teremtés, a bűnbeesés, Káin és Ábel, a szivárvány és a bárka vagy Babel tornyának szimbóluma döntő fontosságú, mert olyan mély társadalmi értelmezést biztosítanak, amelyek keretbe foglalhatják életünket. [...] Miért fordulunk tehát a Bibliához? Azért, hogy felfedezzük az Isten történetét, amelyet a legtöbben már azelőtt kezdünk hallani, hogy kézbe vehetnénk egy Bibliát.« Szintén Buttrick mondja, hogy »a prédikálás nem csupán azt jelenti, hogy értelmezzük a bibliai textusokat. A prédikálás az értelemkeresés lelkesíti munkája, és az értelem keresése ebben a zűrzavaros világban egyértelműen a szószék hivatása. Segítenünk kell a gyülekezeteket abban, hogy megértsék az idők jeleit. A teológia a hitet fogalmazza meg kortárs nyelvezettel és a mai gondolkodás struktúrái között. Hogyha a prédikálás annak az értelmezése, hogy mi is történik, akkor az események és a dolgok fölött teológiailag kell elmélkedjen.«

Ebből kiindulva szüntelenül az a feladatunk, hogy keressük meg az evangéliumot, a jó hírt, mely megerősít abban a hitünkben, hogy velünk az Isten, hogy Isten szeret minket, és ezt kell elmondanunk az embereknek, abban a kontextusban, amelyben ők maguk élnek, világossá téve, hogy a Bibliának nemcsak a múltban, hanem a mában is van érthető üzenete.”²⁰

Ezért hisszük és valljuk: a szó ereje, a célba érő Ige gyökeresen erőteljes változást hoz: „Mert ahogyan az eső és a hó lehull az égből, és nem tér oda vissza, hanem megöntözi a földet, termővé és gyümölcsözővé teszi; magot ad a magvetőnek és kenyeret az éhezőknek, ilyen lesz az én igém is.”

A szerzőnek köszönjük a hasznos tankönyvet, és Istentől kapott bölcsességet kívánunk teológiai oktató-nevelő munkájához és sokrétű egyházépítő s igehirdetői tevékenységéhez.

²⁰ Koppándi Botond Péter: *A szó ereje*, 128.